

Nr 113

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående vissa markförvärv för försvaret jämte
i ämnet väckta motioner.*

(1:a avd.)

Försvarets fastighetsfond

Arméns delfond

1:o) **Vissa markförvärv för armén.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 10) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa markförvärv för armén beräkna ett investeringsanslag av 5 200 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 115 (punkt 1, s. 2—24 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 5 200 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehävt

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Elmgren m. fl.* (I: 453) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimås m. fl.* (II: 561), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 115 måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i den del det avser investeringsanslag till förvärv av mark för anordnande av övnings- och skjutfält i Gullbergsområdet samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förutsättningslös och skyndsamt utredning rörande lokaliseringen av infanteriskjutskolan och det för densamma erforderliga övnings- och skjutfältet i enlighet med i motionerna anförda principer,

dels en inom första kammaren av herr *Eskilsson* väckt motion (I: 454), vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 115 måtte uttala dels att det föreslagna övnings- och skjutfältet å och intill Gullbergs kronopark för framtiden begränsas till det nu föreslagna området om cirka 6 000 hektar, dels ock att ersättning även skall utgå till kringliggande fastigheter för den värdepminskning och de skador som kommer att åsamkas genom övnings- och skjutfältet,

dels en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 536), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition med förslag om utvidgning av Prästtomta skjutfält och de därmed

föreslagna markförvärven samt anslaget att till Vissa markförvärv för armén för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 5 200 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herrar Nilsson i Gävle och Hagberg väckt motion (II: 537), vari hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen nr 115.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna I: 453, I: 454, II: 536 och II: 537.

Övnings- och skjutfält för infanteriskjutskolan m. m.

Frågan om förflyttning av infanteriskjutskolan (InfSS) från Rosersberg har sedan flera år varit aktuell främst med hänsyn till den planerade förläggningen av en storflygplats till Halmsjön (Arlanda).

InfSS disponerar för närvarande ett övnings- och skjutfält vid Rosersberg med en areal av cirka 1 300 hektar. Vid stridsskjutningar måste utanför fältet belägna delar av Mälaren regelmässigt utnyttjas och vid större övningar måste dessutom ytterligare avspärningar vidtagas. Sammanlagt utnyttjas därför en yta för stridsskjutningar av inemot 3 000 hektar. Trots detta har skolans utbildning i stridsskjutning icke kunnat bedrivas på önskvärt sätt. Skolans ordinarie övningsfält har icke heller räckt till för att tillgodose terrängbehoven vid truppföringsövningar. Detta har medfört att tillämpade övningar i kompani och bataljon regelmässigt måst bedrivas inom området Rosersberg—Halmsjön på ett djup av omkring 12 kilometer eller på Järvafältet.

Efter förslag i propositionen 1957: 185 fattade riksdagen beslut om fortsatt utbyggnad av flygfältet vid Halmsjön till storflygplats. I propositionen förutsattes, att frågan huruvida InfSS genom flygverksamheten vid Halmsjön måste flytta skulle närmare undersökas genom luftfartsstyrelsen i samråd med berörda militära myndigheter.

I skrivelse den 28 februari 1958 har *chefen för armén* föreslagit dels att InfSS flyttas till Linköping och anslutes till Livgrenadjärregementet (I 4), dels att ett övnings- och skjutfält anskaffas i Linköpingstrakten.

I anslutning till vad som förutsatts i propositionen 1957: 185 har *luftfartsstyrelsen* och *chefen för armén* i samråd med *chefen för flygvapnet*, efter verkställd utredning rörande möjligheterna att bedriva övnings- och stridsskjutningar vid InfSS sedan flygverksamheten vid Halmsjön igångsatts, den 1 mars 1958 avgivit utlåtande och därvid uttalat att en stor del av flygtrafiken till och från Halmsjön icke kan undgå att överflyga Rosersbergsfältet på höjder ned till 150—200 meter samt att störningarna av verksamheten vid Rosersberg i samband med överflygningarna blir så allvarliga att flyttning av all skjutverksamhet bör komma till stånd under 1960, om möjligt under förra delen av året.

Vid anmälan av denna fråga i propositionen 1958: 110 uttalade departe-

mentschefen bland annat att det stode klart, att InfSS på grund av den beslutade utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön måste flyttas under år 1960 eller senast 1961. Med hänsyn härtill och till det förhållandet, att ett nytt övnings- och skjutfält icke kan börja användas förrän 2—3 år efter det riksdagen fattat beslut om dess anskaffande, vore det nödvändigt att frågorna om InfSS förläggning och om anskaffande av övnings- och skjutfält åt skolan så snart som möjligt bringades till en lösning.

Den 14 mars 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt försvarets fastighetsnämnd att efter erforderlig utredning inkomma med förslag rörande nytt övnings- och skjutfält för InfSS.

I ett den 26 juni 1958 avgivet betänkande har *fastighetsnämnden* föreslagit, att ett nytt övnings- och skjutfält för IV. militärområdet, tillika övnings- och skjutfält för InfSS, skall anordnas inom ett område om cirka 17 000 hektar å och i anslutning till Gullbergs kronopark i Östergötlands län för en beräknad kostnad av i runt tal 40 miljoner kronor.

Fortifikationsförvaltningen har i skrivelse den 28 augusti 1958 hemställt, att under investeringsanslaget till Vissa markförvärv för armén för nästa budgetår måtte beräknas ett belopp av 10 miljoner kronor till förvärv av övnings- och skjutfält för IV. militärområdet samt för InfSS.

Sedermera anmodade chefen för försvarsdepartementet den 21 november 1958 fastighetsnämnden att — under den förutsättningen att ett övnings- och skjutfält på Gullbergsområdet i anslutning till Prästtomta skjutfält skulle tillgodose endast de för närvarande till Linköping och Norrköping förlagda förbandens samt InfSS behov — i samråd med chefen för armén närmare utreda erforderlig storlek och lämplig avgränsning av ett dylikt övnings- och skjutfält.

Vidare anmodade chefen för försvarsdepartementet den 19 december 1958 fastighetsnämnden att vid fullgörandet av det sålunda givna uppdraget — för det fall utredningen skulle giva vid handen att ett för de avsedda ändamålen erforderligt fält skulle komma att till avsevärd del omfatta mark öster om väg nr 1120 (Tjällmo—Ljung) — tillika, i samråd med chefen för armén, utreda lämplig avgränsning av ett för ifrågavarande förband och skola avsett, i huvudsak mellan nämnda väg och väg nr 211 (Tjällmo—Borensberg) beläget övnings- och skjutfält samt att därvid redogöra för i vilken omfattning erforderlig övningsverksamhet skulle kunna bedrivas på ett dylikt fält.

I skrivelse den 21 januari 1959 har *fastighetsnämnden* i samråd med chefen för armén framlagt förslag till anordnande av ett för nämnda förband och skola avsett övnings- och skjutfält inom ett område om cirka 10 500 hektar å och i anslutning till Gullbergs kronopark för en beräknad kostnad av i runt tal 26 miljoner kronor. I samma skrivelse har fastighetsnämnden, likaledes i samråd med chefen för armén, redovisat i vilken omfattning erforderlig övningsverksamhet för ifrågavarande förband och skola skulle

kunna bedrivas på ett i enlighet med uppdraget den 19 december 1958 begränsat område. Kostnaderna för förvärv av detta område, som omfattar cirka 7 500 hektar, beräknas av nämnden till cirka 23,7 miljoner kronor.

Förvärv av mark för försvarets forskningsanstalt

I skrivelse den 17 februari 1959 föreslår *fortifikationsförvaltningen* med anledning av framställning från försvarets forskningsanstalt, att det markområde, som anstaltens försöksstation för närvarande disponerar å Södertörn, utökas genom förvärv av två jordbruksfastigheter om tillhopa cirka 444 hektar. Härav utgöres cirka 131 hektar av åkermark, 250 hektar av skogsmark och 63 hektar av övrig mark. Antalet å fastigheterna mantalsskrivna personer uppgår till 11 vuxna och 11 barn. Fortifikationsförvaltningen hemställer, att medel beräknas under förevarande anslag för att genomföra ifrågavarande markförvärv.

Försvarets fastighetsnämnd, som tillstyrker den föreslagna utvidgningen, anför bland annat följande. Det av försöksstationen disponerade området är beläget i en trakt med ringa bebyggelse och på relativt stort avstånd från större trafikleder. I regionplanen för Stockholmstrakten har området och trakten däromkring avsetts för jordbruksändamål. Något hinder för den föreslagna utvidgningen av försöksområdet med hänsyn till den framtida bebyggelseplaneringen föreligger därför icke. Några sociala olägenheter av betydelse genom den planerade utvidgningen synes icke heller behöva befaras.

Oförutsedda utgifter

Under senare år har som regel särskilda medel beräknats för att möta oförutsedda utgifter i samband med markförvärv. I de fall där expropriation måste tillgripas kan det inträffa att den fastställda expropriationsersättningen överstiger det vid anslagsberäkningen uppskattade värdet av expropriationsföremålet. Dessutom kan prisstegringar inträffa under den ofta ganska långa tid som förflyter innan förvärvet kan genomföras. Genom att särskilda medel anvisats för att möta oförutsedda utgifter har det i många fall blivit möjligt att undvika särskilda framställningar till riksdagen för att täcka sådana kostnadsökningar.

De för oförutsedda utgifter anvisade medlen har vidare utnyttjats för att bestrida kostnader för smärre kompletteringar av fastighetsbeståndet. Denna anordning har visat sig mycket värdefull. Bland annat har det varit möjligt att genomföra önskvärda mindre markförvärv vid tillfällen, då ett snabbt beslut kunnat medföra ekonomiskt fördelaktiga inköp, t.ex. då en fastighet utbjudits till försäljning genom mäklare eller på auktion.

Det förekommer numera ofta att städer och andra tätorter, som har svårt att erhålla lämplig mark för sin expansion, ställer krav på att få

förvärva mark från militära övningsfält och kasernområden för bostadsbebyggelse eller annat ändamål. För att kunna tillgodose dylika önskemål är det i allmänhet erforderligt att annan mark inköpes som kompensation för den mark som måste avstås. För att utan tidsutdräkt kunna genomföra dylika kompensationsförvärv bör särskilda medel stå till förfogande (jfr prop. 1955:185, s. 4; SU 130; rskr. 302).

Fortifikationsförvaltningen hemställer i skrivelse den 28 augusti 1958 att även för nästa budgetår medel för att möta oförutsedda utgifter av här angivet slag beräknas under anslagen till markförvärv under arméns, marinen, flygvapnets och befästningars delfonder.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Jag upptager till en början frågan om anskaffning av ett *övnings- och skjutfält för InfSS m. m.*

InfSS disponerar för närvarande vid Rosersberg ett övnings- och skjutfält med en areal av cirka 1 300 hektar. Vid stridsskjutningar måste avsevärda områden utanför fältet avspärras, varigenom sammanlagt en yta av cirka 3 000 hektar utnyttjas för skjutändamål. Trots detta har skolans utbildning i stridsskjutning under senare tid icke kunnat bedrivas på tillfredsställande sätt. Icke heller har skolans behov av terräng för truppövningar kunnat tillgodoses inom det ordinarie övningsfältet, vilket medfört att tillämpade övningar i kompani och bataljon måste bedrivas inom området Halmsjön—Rosersberg och på Järvafältet.

Av det anförda framgår att InfSS nuvarande övnings- och skjutfält icke motsvarar de fordringar, som ur militär synpunkt måste uppställas på ett dylikt fält. Härtill kommer att den av 1957 års riksdag beslutade utbyggnaden av en storflygplats vid Arlanda (tidigare Halmsjön) enligt en av luftfartsstyrelsen och chefen för armén i samråd med chefen för flygvapnet gjord undersökning medför, att störningarna av verksamheten vid Rosersberg i samband med överflygningarna från Arlandafältet blir så stora, att flyttning av all skjutverksamhet bör komma till stånd under år 1960, om möjligt under förra delen av året.

I detta sammanhang vill jag erinra om att chefen för armén i februari 1958 framlade förslag till flyttning av InfSS till Linköping samt till anskaffning av ett övnings- och skjutfält i Linköpingstrakten. Beträffande denna fråga uttalade jag vid anmälan i propositionen 1958:110, bland annat, att möjligheterna att förflytta InfSS var beroende av om lämpligt övnings- och skjutfält kunde anskaffas samt att frågan om anskaffning av ett dylikt fält vore föremål för utredning av fastighetsnämnden. Denna utredning hade emellertid icke fortskridit så långt att ställning då kunde tagas till berörda markfråga.

Sedermera föreslog fastighetsnämnden i sitt i juni 1958 avgivna betänkande att ett för InfSS och IV. militärområdet gemensamt övnings- och

skjutfält, som bl. a. avsågs för A 1, skulle anordnas å och i anslutning till Gullbergs kronopark i Östergötlands län. Inom det föreslagna fältet, som omfattade cirka 17 000 hektar, finnes en bofast befolkning av cirka 625 personer, fördelade på cirka 185 hushåll. De sammanlagda kostnaderna för förvärv och iordningställande av fältet beräknades av nämnden till cirka 40 miljoner kronor, värdet av Gullbergs kronopark icke inräknat.

I yttranden över förslaget tillstyrkte de militära myndigheterna nämndens förslag medan flertalet av de civila myndigheterna samt de berörda kommunerna avstyrkte förslaget och påyrkade en förnyad utredning rörande förläggningen av ifrågavarande övnings- och skjutfält.

Önskemålen om förnyad utredning har jag sökt tillgodose på två sätt. Med hänsyn till angelägenheten av att frågan om ett nytt övnings- och skjutfält för InfSS bringades till en snar lösning uppdrog jag åt fastighetsnämnden att — under den förutsättningen att ett övnings- och skjutfält på Gullbergsområdet i anslutning till Prästtomta skjutfält skulle tillgodose endast de för närvarande till Linköping och Norrköping förlagda förbandens samt InfSS behov — i samråd med chefen för armén utreda frågan om storlek och avgränsning av ett dylikt fält. Frågan om anskaffning av skjut- och övningsfält för A 1 samt behovet av och förutsättningarna för anskaffning av samövningsfält för mellersta och södra Sverige ansåg jag mig däremot böra hänskjuta till utredning genom särskilda sakkunniga, bland vilka samtliga fyra demokratiska partier är representerade.

Fastighetsnämnden framlade härefter i januari 1959 förslag till anordnande av ett fält, avsett för InfSS och de till Linköping och Norrköping förlagda förbanden, om cirka 10 500 hektar, varav cirka 800 hektar redan ingår i Prästtomta skjutfält. Nämnden redovisade jämväl på min anmodan ett till 7 500 hektar begränsat fält, i vilket Prästtomta skjutfält likaledes ingår med cirka 800 hektar. Inom det större fältet finnes en bofast befolkning av cirka 440 personer, fördelade på cirka 135 hushåll, och inom det mindre fältet cirka 415 personer, fördelade på cirka 125 hushåll. Kostnaderna för anordnande av det större fältet beräknades av nämnden till cirka 26,1 miljoner kronor och för det mindre till cirka 23,7 miljoner kronor. I intetdera fallet har inräknats värdet för i respektive fält ingående delar av Gullbergs kronopark.

Vad först angår valet av plats för det föreslagna övnings- och skjutfältet för InfSS anser jag i likhet med fastighetsnämnden och de militära myndigheterna att fältet bör förläggas till mellersta eller södra Sverige. En förläggning av fältet till Norrland skulle med hänsyn främst till terräng- och klimatförhållandena starkt beskära utbildningsmöjligheterna vid InfSS. Härtill kommer att ett nytt etablissemang för skolan sannolikt skulle erfordras. Kostnaderna härför kan, enligt uppgift från chefen för armén, uppskattas till omkring 30 miljoner kronor. Ett nytt etablissemang skulle för övrigt inte kunna färdigställas tillräckligt snabbt. Vidare skulle tillkomma kostnaderna för markförvärv, iordningställande av skjutfält m. m.

De av fastighetsnämnden gjorda undersökningarna har visat svårigheterna att i mellersta och södra Sverige anskaffa ett för InfSS lämpligt fält. Jag anser emellertid att det område i norra Östergötland, som nämnden föreslagit, ur olika synpunkter är lämpligt för ändamålet. Området, som till övervägande del utgöres av skogsmark, är beläget i en relativt glesbebyggd trakt utan samhällsbildningar och industrier. De vägar, som berör området, har förhållandevis ringa trafik och goda möjligheter finnes att anordna ersättningsvägar. Huvuddelen av den mark, som behöver tagas i anspråk, är redan i kronans ägo. Området är välbeläget i förhållande till Linköpings garnison och erbjuder goda möjligheter till stridsskjutning med infanteriförband. I norra delen av området kan övningar med bataljonsförband med deltagande av stridsvagnsförband äga rum. Med hänsyn till det anförda föreslår jag, att ifrågavarande övnings- och skjutfält åstadkommes genom en utvidgning av Prästtomta skjutfält

Ur samhällsekonomiska och sociala synpunkter är emellertid olägenheterna av att förlägga ett skjutfält till ifrågavarande område betydande. Detta gäller även det av fastighetsnämnden redovisade mindre alternativet om cirka 7 500 hektar, i vilket Prästtomta skjutfält ingår med cirka 800 hektar. Redan en dylik lösning skulle innebära en kompromiss, då avkall måst göras både på militära och civila önskemål. Inom detta område bor emellertid, som jag tidigare anför, cirka 415 personer, fördelade på cirka 125 hushåll. Jag har därför, för att i än högre grad tillmötesgå den lokala opinionen, ytterligare prövat möjligheterna att begränsa det område som måste tas i anspråk. Härvid har jag funnit, att de av arméchefen uppställda önskemålen beträffande terräng för utbildning i stridsskjutning i huvudsak kan tillgodoses även om viss mark i ytterområdena uteslutes ur det av fastighetsnämnden redovisade området om 7 500 hektar. Jag räknar med att härigenom kunna minska området för fältet med cirka 1 500 hektar. Den mark utöver Prästtomta skjutfält som måste ingå i fältet blir således begränsad till cirka 5 200 hektar, varav cirka 2 600 hektar ingår i Gullbergs kronopark och cirka 2 600 hektar utgöres av mark i enskild ägo. De områden, som sålunda uteslutes, utgöres dels av mark, som är belägen söder respektive öster om två genom berörda del av kronoparken dragna kraftledningar, varvid dock gränsen i söder drages så att några skogsjordbruk norr om kraftledningen undantages, dels av bland annat de i enskild ägo varande fastigheterna Älgmyra och Bohyttan, belägna i fältets nordvästra respektive nordöstra del. Genom denna begränsning av fältets storlek har åstadkommit, att antalet personer, som är bosatta inom fältet, minskas från cirka 415 till cirka 290 personer — varav cirka 80 är under 16 år — fördelade på cirka 85 hushåll. Av dessa 290 personer kan 30—40 kvarbo å fastigheten Kvarn, varvid ett 10-tal familjeförsörjare torde kunna beredas varaktig sysselsättning med arbeten å fältet. Antalet personer som måste flytta begränsas härigenom till omkring 250. Jag anser, att jag härigenom

i så stor utsträckning det över huvud taget varit möjligt tillmötesgått av länsstyrelsen och berörda kommuner framställda önskemål om minskning av fältets storlek, utan att de uppställda utbildningskraven — i fråga om stridsskjutningen — åsidosatts.

Beträffande slutligen de sociala olägenheter, som berörts av olika remissmyndigheter, vill jag framhålla, att dessa ytterligare bör kunna begränsas genom de möjligheter till sysselsättning, som skötseln av fältet och verksamheten i övrigt framdeles kommer att medföra. Sålunda torde ett antal personer kunna beredas arbete vid det läger och de förråd, som avses anordnas inom fältet, främst i anslutning till Kvarn i fältets nordvästra del, samt för skötsel av vägar och målanordningar m. m. Vidare erfordras ett icke obetydligt antal personer för huggningar och skötsel av den skog, som alltjämt kommer att finnas inom området. Det kan i detta sammanhang nämnas, att, enligt vad jag under hand erfarit, det övervägande flertalet av de berörda enskilda fastighetsägarna förklarat, att de icke har något att erinra mot försäljning av sina gårdar till kronan. Med hänsyn till den tidsperiod på 2—3 år som kommer att förflyta innan fältet kan tagas i bruk i full omfattning, torde även omplaceringen av övriga berörda personer kunna ske utan alltför stora svårigheter.

Kostnaderna för anordnande av ett fält med den av mig föreslagna omfattningen kan beräknas till cirka 20 miljoner kronor eller cirka 3,7 miljoner kronor mindre än vad fastighetsnämnden angivit för det minsta redovisade alternativet. Anskaffningskostnaderna för ifrågavarande fält bör fördelas på fyra budgetår.

För genomförande av ifrågavarande markförvärv bör i enlighet med fastighetsnämndens förslag en särskild kommitté tillsättas. På denna kommitté bör även ankomma att, i samråd med länsstyrelsen, lantbruksnämnden, domänstyrelsen, arbetsmarknadsorgan m. fl., vidtaga åtgärder för underlättande av omplaceringen av de personer, som måste flytta från fältet. Kommittén bör även vara ett sammanhållande och samordnande organ för frågor rörande skjutfältets iordningställande för avsett ändamål. Jag förutsätter, att kostnaderna för ifrågavarande kommitté får bestridas av de medel, som anvisas för förvärv av fältet.

I annat sammanhang denna dag föreslår jag, att beslut fattas att InfSS flyttas till Linköping och anslutes till Livgrenadjärregementet (I 4).

Vidkommande frågan om *förvärv av mark för försvarets forskningsanstalt* biträder jag på de skäl fortifikationsförvaltningen och fastighetsnämnden anfört det framlagda förslaget till utökning av det av anstaltens försöksstation å Södertörn disponerade markområdet genom förvärv av två jordbruksfastigheter om tillhoppa cirka 444 hektar.

Jag räknar med att ett belopp av 5 200 000 kronor skall förslå för att genomföra en första etapp av anskaffningen av övnings- och skjutfält för InfSS m. m. ävensom för förvärv av mark för försvarets forskningsanstalt samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för armén.»

Utskottet. Under förevarande punkt har utskottet till behandling förehafat Kungl. Maj:ts förslag rörande dels anskaffning av övnings- och skjutfält för infanteriskjutskolan genom utvidgning av Prästtomta skjutfält, det s. k. Gullbergsfältet, dels förvärv av mark för försvarets forskningsanstalt. För här ifrågavarande ändamål samt för oförutsedda utgifter för förvärv av mark för armén har för nästa budgetår under förevarande punkt äskats ett investeringsanslag av 5 200 000 kronor. Enligt vad utskottet inhämtat har härvid räknats med ett belopp av 3 500 000 kronor för påbörjande av en första etapp av anskaffningen av Gullbergsfältet. För markförvärvet för forskningsanstalten avses 1 200 000 kronor samt till bestridande av kostnader för oförutsedda utgifter 500 000 kronor.

Utskottet har icke något att erinra mot att sistnämnda markförvärv kommer till stånd liksom ej heller mot de beräknade kostnaderna för oförutsedda utgifter. Utskottet tillstyrker alltså, att för ändamålet anvisas tillhopa 1 700 000 kronor.

Utskottet vill vidare icke framställa någon erinran mot att medel i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisas för förvärv av övnings- och skjutfält för infanteriskjutskolan. Till frågan var detta fält skall ligga kommer utskottet emellertid framdeles under riksdagen att taga ställning. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t icke tager dessa medel i anspråk, förrän riksdagen fattat beslut i fråga om skjutfältets förläggning. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att utredning för närvarande pågår rörande anskaffning av ett skjutfält för Svea artilleriregemente samt om behovet av ett samövningsfält. Det är önskvärt, att denna utredning så bedrives, att utskottet vid sitt ställningstagande i höst till frågan om övnings- och skjutfält för infanteriskjutskolan kan få vägledning av utredningens synpunkter i ämnet.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet i sitt utlåtande nr 99 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 117 angående vissa organisationsförändringar inom försvaret anmält, att utskottet framdeles under riksdagen kommer att taga ställning till förslaget om flyttning av infanteriskjutskolan jämte de i anledning därav väckta motionerna I:455 och II:562.

Av det anförda följer, att utskottet avstyrker motionerna I:453 och II:561, II:536 samt II:537, samtliga dessa motioner såvitt avser medelsanvisningen. Beträffande sistnämnda motion har yrkats avslag även på övriga Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande proposition nr 115. Utskottet avstyrker denna motion jämväl i dessa delar och gör härom hemställan under efterföljande punkter.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, beträffande övnings- och skjutfält för infanteriskjutskolan såvitt avser medelsanvisningen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I:453 och II:561, II:536 samt II:537, samtliga motioner såvitt

avser medelsanvisningen, till *Vissa markförvärv för armén* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 5 200 000 kronor.

MARINENS DELFOND

2:o) **Vissa markförvärv för marinen.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 16) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa markförvärv för marinen* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 115 (punkt 2, s. 24 och 25) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

Förvärv av mark för övningsbasen vid Gullmarsfjorden

I skrivelse den 18 oktober 1958 har *fortifikationsförvaltningen* framlagt förslag till anskaffande av mark vid Gullmarsfjorden för utvidgning av ett kronan redan tillhörigt, av marinen såsom övningsbas utnyttjat område. Enligt förslaget skall ett område om cirka 515 hektar förvärvas, varav cirka 90 hektar odlad jord, 230 hektar produktiv skogsmark och 195 hektar övrig mark. Arealen är fördelad på tre fastigheter, varav en större omfattande cirka 430 hektar. Inom området finnes 14 avstyckade bostadsfastigheter och 26 sommarbostäder på ofri grund. Något omedelbart behov att förvärva ifrågavarande bostadsfastigheter och sommarbostäder föreligger icke utan förvärv av dessa objekt bör ske först när de blir till hinder för markens planmässiga utnyttjande för försvarets räkning eller utbjudes till försäljning på för kronan godtagbara villkor. Fortifikationsförvaltningen hemställer att medel beräknas under förevarande anslag för att genomföra ifrågavarande markförvärv.

Försvarets fastighetsnämnd, som avgivit yttrande i ärendet, anför att nämnden funnit det till förvärv föreslagna området lämpligt för avsedda ändamål. De genom det föreslagna förvärvet uppkommande olägenheterna för befolkningen inom området anser nämnden bli av ringa omfattning. Endast tre familjer med sammanlagt tolv personer blir direkt berörda av förvärvet. Dessa personer kan dock, därest de så önskar, tills vidare kvarbo, varvid fastigheterna kan upplåtas till säljarna på arrende.

Oförutsedda utgifter

Såsom förut anförts hemställer *fortifikationsförvaltningen* att under anslaget beräknas medel även för oförutsedda utgifter.

Departementschefen har för egen del anfört.

»Jag biträder fortifikationsförvaltningens förslag att kronan förvärvar ifrågavarande mark vid Gullmarsfjorden för utvidgning av ett kronan redan tillhörigt, såsom övningsbas utnyttjat område. Jag föreslår att tillhoppa 1 700 000 kronor beräknas under förevarande anslag för att genomföra ifrågavarande förvärv samt för oförutsedda utgifter för markförvärv för marinen.»

Utskottet tillstyrker förvärv av mark m. m. i enlighet med departementschefens förslag under förevarande punkt. De verkställda beräkningarna under anslaget anser sig utskottet kunna godtaga.

Under punkten 1 har utskottet avstyrkt motionen II:537.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 537, såvitt nu är i fråga, till *Vissa markförvärv för marinen* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 700 000 kronor.

FLYGVAPNETS DELFOND

3:o) **Vissa markförvärv för flygvapnet.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 22) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa markförvärv för flygvapnet* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 115 (punkt 3, s. 26) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

Markförvärv för flygfältsarbeten m. m.

I skrivelse den 18 augusti 1958 har *flygförvaltningen* för nästa budgetår anmält ett medelsbehov av 4 300 000 kronor för markförvärv för flygfältsarbeten och 200 000 kronor för markförvärv för bomb- och skjutplatser eller tillhoppa 4 500 000 kronor.

Oförutsedda utgifter

Såsom förut anförts hemställer *fortifikationsförvaltningen* att under anslaget beräknas medel även för oförutsedda utgifter.

Departementschefen har för egen del anfört.

»Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 3 200 000 kronor. Huvuddelen av dessa medel bör avses för markförvärv för flygfältsarbeten. Jag räknar sålunda med att anslaget kommer att utnyttjas för utvidgning av tre befintliga flygfält samt för anläggande av tre nya

flygbaser och ett mindre gräsfält för huvudsakligen sambandsflyg. Medel erfordras vidare för markförvärv för anordnande av spridda uppställningsplatser samt för utvidgning av två befintliga bombfällnings- och skjutplatser och förvärv av en tidigare arrenderad målplats. Slutligen erfordras medel för oförutsedda utgifter för markförvärv för flygvapnet.

Liksom tidigare bör det ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen närmare skall disponeras.»

Utskottet tillstyrker den förordade medelsanvisningen till markförvärv m. m. för flygvapnet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur ifrågavarande medel närmare skola utnyttjas.

Under punkten 1 har utskottet avstyrkt motionen II:537.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:537, såvitt nu är i fråga, till *Vissa markförvärv för flygvapnet* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 3 200 000 kronor.

BEFÄSTNINGARS DELFOND

4:o) **Vissa markförvärv för befästningar.** Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bil. 25, punkt 37) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa markförvärv för befästningar* för budgetåret 1959/60 beräkna ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor, har Kungl. Maj:t i förberörda proposition nr 115 (punkt 4, s. 26 och 27) föreslagit riksdagen att till samma ändamål för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Markförvärv för vissa till utförande föreslagna befästningsanläggningar

I skrivelse den 28 augusti 1958 föreslår *fortifikationsförvaltningen* att 1 000 000 kronor anvisas för markförvärv för cirka 15 befästningsanläggningar.

Oförutsedda utgifter

Såsom förut anförts hemställer *fortifikationsförvaltningen* att under anslaget beräknas medel även för oförutsedda utgifter.

Departementschefen har för egen del anfört.

»Under förevarande anslag har hittills anvisats medel enbart för mera omfattande markanskaffningar samt för oförutsedda utgifter. I likhet med *fortifikationsförvaltningen* anser jag att från och med nästa budgetår under

anslaget jämväl bör anvisas medel för den markanskaffning, som hittills skett med anlåtande av medel under respektive byggnadsanslag. Jag föreslår att anslaget för nästa budgetår uppföres med 1 200 000 kronor. Anslaget bör utnyttjas för de ändamål som i det föregående angivits. Det bör dock få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen närmare skall disponeras.»

Utskottet har icke något att erinra mot att från och med nästa budgetår under anslaget medel jämväl anvisas för den markanskaffning, som hittills skett med anlåtande av medel under respektive byggnadsanslag. De verkställda beräkningarna under anslaget anser sig utskottet kunna godtaga. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om hur anslagsmedlen närmare skola disponeras.

Under punkten 1 har utskottet avstyrkt motionen II:537.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II:537, såvitt nu är i fråga, till *Vissa markförvärv för befästningar* för budgetåret 1959/60 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Ragnar Bergh, Jacobsson, Nestrup och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Pettersson i Degerfors, Malmborg, Thapper, Jansson i Kalix, Ståhl, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, fröken Olsson, fröken Karlsson, herrar Heckscher, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge och herr Gustafsson i Uddevalla.